Πώς ο Θεός θεάται και ο άνθρωπος θεούται (Επιμέλεια: Δαμασκηνός μοναχός Αγιορείτης)

Categories : ΒΙΒΛΙΑ

Date : 23 Φεβρουαρίου, 2022

Στοιχεῖα Ὀρθοδόξου Πατερικῆς Θεολογίας καὶ Ἀνθρωπολογίας, ὅπως τὶς δίδαξε ὁ π. Ἰωάννης Ρωμανίδης

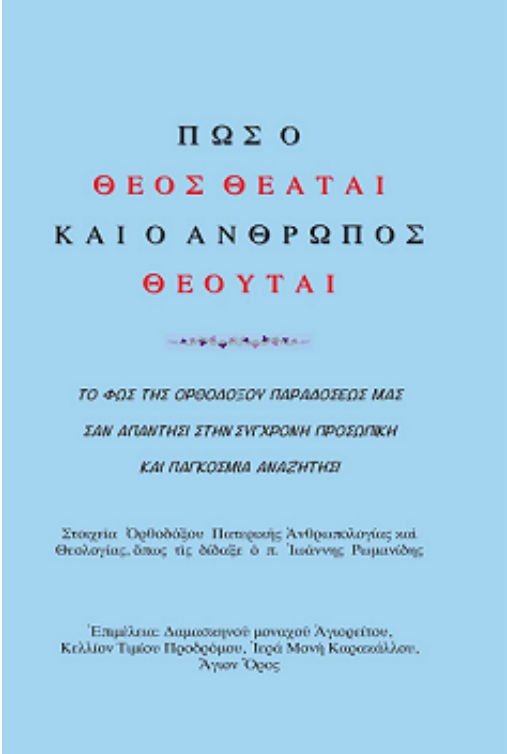

Πρόλογος

Τὸ παρὸν πόνημα διαιρεῖται σὲ δύο κύρια μέρη:

Τὸ Πρῶτο Μέρος περιέχει τὸ κείμενο τῶν ἀπομαγνητοφωνημένων παραδόσεων, ἐπ’ ἀμφιθεάτρου, τῆς Ὀρθοδόξου Πατερικῆς Δογματικῆς διδασκαλίας τοῦ μακαριστοῦ καθηγητοῦ πρωτοπρεσβυτέρου Ἰωάννη Ρωμανίδου, ὅπως αὐτὴ ἡ διδασκαλία κατενοήθη, ἀπεδόθη καὶ παρεδόθη ἀπὸ αὐτὸν στὸ Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο τῆς Θεσσαλονίκης, κατὰ τὴν διδακτικὴ περίοδο τοῦ Α΄ ἑξαμήνου τοῦ ἔτους 1983.

Ἐδῶ, μεταφέρεται ἡ οὐσία τῶν παραδόσεων αὐτῶν κατὰ γράμμα, εἰ δυνατόν, μὲ τὶς ἀπαραίτητες φραστικὲς δορθώσεις, ὅπου ἐχρειάζετο. Ἡ ἀξία τῶν παραδόσεων αὐτῶν, ἐν σχέσει μὲ τὰ γραπτὰ κείμενα τοῦ π. Ἰωάννου, εἶναι ὅτι, ἐπειδὴ ἦσαν προφορικὲς καὶ ἀπηυθύνοντο σὲ φοιτητές, ἦσαν πιὸ ἁπλὲς καὶ κατανοητές, ὡς πρὸς τὴν γλῶσσα, ἔκφραση καὶ προφορικὴ διατύπωσή τους, χωρὶς ὅμως ἡ οὐσία καὶ τὸ περιεχόμενό τους νὰ ὑπολείπωνται σὲ ἀξία ἀπὸ τὰ γραπτὰ κείμενα τοῦ ἰδίου. Τὸ Πρῶτο αὐτὸ Μέρος, δηλ. τὸ κείμενο τῶν ἀπομαγνητοφωνημένων παραδόσεων, ἔχει ἤδη ἐκδοθῆ ἀπὸ τὶς ἐκδόσεις ΠΑΡΑΚΑΤΑΘΗΚΗ τὸ 2004. Στὴν παροῦσα ἔκδοσι τὸ κείμενο αὐτὸ συμπληρώνεται, ὡς πρὸς τὴν θεματολογία του, ἀπὸ τὸ Δεύτερο Μέρος.

Αὐτὸ τὸ Δεύτερο Μέρος τῆς παρούσης ἐργασίας περιέχει ἕνα σημαντικὸ μέρος τῆς ἰδίας ὡς ἄνω Δογματικῆς διδασκαλίας, ὅπως ὅμως αὐτὴ ἔχει συστηματικὰ καταγραφῆ καὶκατατεθῆ στὸ βιβλίο τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδου μὲ τίτλο "Δογματικὴ καὶ Συμβολικὴ Θεολογία τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας" (Τόμος Α΄, ἐκδόσεις Π. Πουρναρᾶ, Θεσ/κη, 1999), ἀπὸ τὸ ὁποῖο καὶ μετεφέρθη, αὐτούσια, στὴν παροῦσα ἐργασία.

Ὁ λόγος ποὺ παρατίθενται, στὴν ἐργασία αὐτή, καὶ τὰ δύο ὡς ἄνω κείμενα, ἄν καὶ περιέχουν τὴν ἴδια θεματολογία, εἶναι ὅτι τὸ ἕνα ὑποστηρίζει τὸ ἄλλο. Ἐθεωρήθη σημαντικὸ νὰ παρατεθῆ ἐδῶ καὶ τὸ Δεύτερο Μέρος, καὶ γιὰ λόγους πληρότητος, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ βοηθεῖ τὸν ἀπαιτητικὸ ἀναγνώστη νὰ ἐμβαθύνη στὰ διαμειβόμενα θέματα τοῦ πρώτου μέρους, κατὰ ἕναν συστηματικώτερο καὶ πληρέστερο τρόπο. Βέβαια, μπορεῖ κανεὶς νὰ ἀρκεσθῆ μόνο στὸ κείμενο τῶν προφορικῶν παραδόσεων, ἐὰν δυσκολεύεται στὴν κατανόηση τοῦ δευτέρου κειμένου, λόγῳ τῆς δυσκολίας τῆς γλώσσης.

Ἐπίσης, γιὰ τὴν περαιτέρω ὑποστήριξη καὶ βαθύτερη κατανόηση ἀπὸ τὸν ἀναγνώστη τῶν ὡς ἄνω προφορικῶν παραδόσεων τοῦ π. Ἰωάννου, προσετέθησαν, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κείμενα τοῦ Δευτέρου μέρους, καὶ Παραρτήματα, Α΄ καὶ Β΄.

Τὸ Παράρτημα Α΄ παραθέτει, ἀποσπασματικά, πρόσθετους λόγους τοῦ π. Ἰωάννου, ποὺ ἐξέφρασε σὲ ὁμαδικές κατ’ ἰδίαν συγκεντρώσεις, καθὼς καὶ λόγους του πού μᾶς ἔδωσε γραπτῶς, ὑπὸ μορφὴν σημειώσεων, ὁ σεβαστὸς π. Πολύκαρπος Καλαϊτζόγλου, τὸν ὁποῖον θερμῶς εὐχαριστοῦμε.

Τὸ Παράρτημα Β΄ περιέχει ὁμιλία τοῦ π. Ἰωάννου στὸ Παγκόσμιο Συμβούλιο Ἐκκλησιῶν, μὲ θεματικὴ παρόμοια μὲ ἐκείνη τῶν ὡς ἄνω παραδόσεων. Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, παρετέθησαν, στὸ τέλος τῆς ἐργασίας, καὶ παραπομπὲς σὲ σχετικὰ κείμενα ἄλλων συγγραφέων, ἤ σὲ κείμενα τοῦ ἰδίου τοῦ π. Ἰωάννου ἀπὸ ἄλλα συγγράμματά του. Ἐπίσης, στὸ τέλος τῆς ἐργασίας παρατίθεται σχετικὴ βιβλιογραφία, στὴν ὁποία μπορεῖ ὁ ἀναγνώστης νὰ ἀνατρέξη, ἐὰν θέλη νὰ μελετήση ἀκόμη πληρέστερα καὶ

πλατύτερα τὴν Ὀρθόδοξη Πατερικὴ Θεολογία, ὅπως τὴν δίδαξε ὁ π. Ἰωάννης.

Τὸ κείμενο τῶν προφορικῶν παραδόσεων, δὲν ἀποτελεῖ ἐπιστημονικὸ σύγγραμμα, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του, ἀλλά, μᾶλλον, μία προσπάθεια εἰσαγωγῆς τοῦ ἀναγνώστου στὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἀλήθεια τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως. Κυρίως, ὅμως, φιλοδοξεῖ νὰ προσδώση στὸν ἀναγνώστη τὴν ἐπίγνωση, ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Παράδοσις εἶναι ἐκείνη ἡ ὁποία ἔχει κατατεθειμένη μέσα της, ὄχι μόνο τὴν θεολογικὴ μέθοδο διὰ τῆς ὁποίας μπορεῖ κάποιος νὰ φθάση νὰ ἀποκτήση τὶς προϋποθέσεις, ὥστε νὰ θεραπευθῆ ψυχικὰ καὶ νὰ "δῆ" τὸν Θεόν, κατὰ τὸ ἀνθρωπίνως δυνατόν, ἀλλὰ καὶ ὅτι αὐτὴ ἡ μέθοδος εἶναι ἐφικτή, προσιτή, καὶ εἶναι σχεδιασμένη καὶ προσφέρεται στὸν κάθε ἄνθρωπο, μέχρι τῶν ἡμερῶν μας. Καί, ἐπειδὴ ὁ Θεὸς εἶναι Φῶς, αὐτὴ ἡ μέθοδος, ὅταν ἐφαρμόζεται σωστὰ καὶ μὲ τὶς κατάλληλες προϋποθέσεις, δὲν εἶναι παρὰ μία πορεία πρὸς τὸ Φῶς.

Μέσα ἀπὸ τὶς ὡς ἄνω προφορικὲς παραδόσεις, διαφαίνεται ἡ ἐμπειρία τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι "εἶδαν" τὸν Θεόν. Δηλ., μέσα ἀπό τὶς παραδόσεις αὐτές, ἔρχεται κάποιος σὲ ἐπίγνωση, ὅτι ὁ Θεός μπορεῖ νὰ "ὁρᾶται", καθὼς καὶ πῶς "ὁρᾶται". Ὄχι βάσει κάποιας φιλοσοφίας, ἤ ἰδεολογίας, ἤ θρησκείας, ἀλλὰ βάσει τῆς ἐμπειρίας τῆς Ἀποκαλύψεως. Ἡ Ὀρθόδοξη Θεολογία δὲν εἶναι μεταφυσική, ἀλλά, πρωτίστως, ἐμπειρία, καί, δευτερευόντως, στοχασμὸς ἐπάνω σὲ αὐτὴν τὴν ἐμπειρία. Ὁ στοχασμὸς αὐτός, ὁλοένα καὶ περιορίζεται, ὅσο ἡ ἐμπειρία, ἀπὸ ἔμμεσος, γίνεται ἄμεσος. Ὅταν ἡ Ὀρθόδοξη Θεολογία διδάσκεται, ἤ κατατίθεται γραπτῶς, εἶναι ἁπλᾶ μία προσεγγιστική, κατὰ τὸ ἀνθρωπίνως δυνατόν, περιγραφὴ αὐτῆς τῆς ἐμπειρίας καὶ στοχασμὸς ἐπάνω σὲ αὐτὴν τὴν ἐμπειρία.

Ἡ ἀλήθεια τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας καὶ Παραδόσεως προσφέρεται, εἰς τὸ παρὸν πόνημα, μέσα ἀπὸ τὶς ὡς ἄνω παραδόσεις τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδου, ὁ ὁποῖος, ὄχι μόνον μεταφέρει, στὶς παραδόσεις του αὐτές, τὴν Πατερικὴ θεώρηση καὶ κατανόηση τῆς Ὀρθοδόξου Δογματικῆς Θεολογίας, ἀλλὰ δίδει καὶ τὰ ἑρμηνευτικὰ κλειδιά, βάσει τῶν ὁποίων κατανοοῦνται ὀρθῶς, δηλ. Ὀρθοδόξως, οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ὡς καὶ τὰ συγγράμματά τους. Ἡ διδασκομένη θεολογία τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδου, ὅπως θὰ διαπιστώση καὶ ὁ ἀναγνώστης, δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ ἐκείνη τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, τοῦ ἁγίου Συμεὼν τοῦ Νέου Θεολόγου, ὡς καὶ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ.

Στὸ κείμενο αὐτὸ τῶν παραδόσεων τοῦ π. Ἰωάννου γίνεται ἁπλῆ ἀναφορὰ στὴν κάθαρση τῆς καρδιᾶς ἀπὸ τὰ πάθη. Δὲν ἀσχολεῖται, ἐδῶ, ὁ π. Ἰωάννης μὲ τὸ πῶς γίνεται ἡ κάθαρσις αὐτή. Ἡ διαδικασία τῆς καθάρσεως εἶναι κατατεθειμένη στὴν Ἀσκητικὴ Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, ἀντιπροσωπευτικὸ κείμενο τῆς ὁποίας εἶναι ἡ "Κλῖμαξ" τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Σιναΐτου. Ὁ θέλων νὰ ἐντρυφήση εἰς τὰ περὶ καθάρσεως τῆς καρδίας, μπορεῖ νὰ ἀρχίση τὴν ἔρευνα, ἤ τὴν μελέτη του, μὲ αὐτὸ τὸ κείμενο, τὴν Κλίμακα δηλ. τοῦ ἁγίου Ἰωάννου.

Ἡ κριτικὴ ποὺ ἐνδεχομένως θὰ ἀσκηθῆ στὸ παρὸν πόνημα, θὰ ἀφορᾶ, ἀφ’ ἑνὸς μέν, στὸ μέτρον τῆς ἰδικῆς μας κατανοήσεως τῶν λόγων τοῦ π. Ἰωάννου καὶ τῆς γνησίας μεταφορᾶς, ἐδῶ, τοῦ πνεύματος καί, κατὰ τὸ δυνατόν, τοῦ γράμματός του, καί, ἀφ’ ἑτέρου, στὸ κατὰ πόσον ἐχρησιμοποιήσαμε καὶ κατενοήσαμε ὀρθὰ τὰ ἰδικὰ του, ὡς καὶ τὰ ἐπιπρόσθετα κείμενα, ποὺ παρεθέσαμε στὶς παραπομπὲς ἤ στὰ Παραρτήματα τῆς παρούσης ἐργασίας.

Ὁ π. Ἰωάννης, στὶς προφορικὲς αὐτὲς παραδόσεις του, ἐνίοτε ἐπαναλαμβάνει κάποια θέματα. Αὐτὸ ὀφείλεται στὴν ροὴ τοῦ λόγου του, καὶ ἴσως τά ἐπαναλαμβάνει σκοπίμως γιὰ τὴν ἐμπέδωση τῶν θεμάτων αὐτῶν ἀπὸ τὸ ἀκροατήριό του.

Στὶς ὡς ἄνω προφορικὲς παραδόσεις, ἐπὶ πλέον τῶν ἀνωτέρω, σκιαγραφεῖται, ἐκ μέρους τοῦ π. Ἰωάννου, πῶς ἡΟρθόδοξος Παράδοσις ἔχει διδαχθῆ, προβληθῆ, καὶ βιωθῆ στὴν Ἑλλάδα, κατὰ τὴν περίοδο μετὰ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821, μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, ποιὰ εἶναι ἡ σημασία καὶ ὁ ρόλος τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως στὴν σημερινὴ ἐποχή, ποιὲς εἶναι οἱ προϋποθέσεις ἐπιβιώσεώς Της, καθὼς καὶ ποιοὶ ἦσαν καὶ εἶναι οἱ ἐχθροί Της. Ἐπιχειρεῖται, δηλ., ἐκ μέρους του, ταυτόχρονα μὲ τὴν παρουσίαση τῶν θεμελίων τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως, καὶ μία κριτικὴ τῆς διαχρονικῆς σημασίας καὶ ἐφαρμογῆς της. Καί, τοῦτο, γίνεται μέσα στὰ πλαίσια τῆς προβολῆς τῆς Ὀρθοδόξου Παραδόσεως καὶ τῆς αἰωνίου ἀξίας Της, ποὺ εἶναι καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ παρόντος πονήματος.

Ὁ λόγος τοῦ π. Ἰωάννου, ἐπειδὴ εἶναι ἀληθής, ἄρα "καυστικός", ἦταν καὶ εἶναι ἐπίκαιρος, εἰδικὰ στὶς ἡμέρες μας, διότι, παρὰ τὴν ἀναβίωση τῆς Ὀρθοδόξου Πατερικῆς Παραδόσεως στὸν χῶρο τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὴν πρώτη ἔκδοση τοῦ"Προπατορικοῦ Ἁμαρτήματος", παρατηρεῖται ἀκόμη ἔντονο τὸ θλιβερὸ φαινόμενο ἡ Πατερικὴ Διδασκαλία καὶ Θεολογία νὰ εἶναι ἄγνωστη στοὺς πολλοὺς στὸν χῶρο αὐτό, ἡ δὲ σύγχυσις ποὺ ἐπικρατεῖ στοὺς θεολογικοὺς χώρους σὲ καίρια θεολογικὰ θέματα (π.χ., στὸ θέμα τοῦ τί εἶναι "Παράδεισος" καὶ "Κόλασις") νὰ εἶναι χαρακτηριστικὴ τῆς ἐλλείψεως τῶν Πατερικῶν θεολογικῶν κριτηρίων, δηλ. τῆς ἀγνοίας τῆς Πατερικῆς θεολογικῆς μεθόδου. Γράφει, π.χ., χαρακτηριστικά, σὲ ἕνα σημεῖο, ὁ π. Ἰωάννης: «Οὔτε οἱ Παπικοί, οὔτε οἱ Προτεστάνται, ἀλλὰ οὔτε σχεδὸν ὅλοι ὅσοι κάμνουν τοὺς σημερινοὺς Ὀρθοδόξους θεολόγους, ἔχουν καταλάβει, ὅτι, δι’ ὅλους τοὺς Πατέρας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, ὁ "Λόγος" τῆς Καινῆς Διαθήκης εἶναι ὁ "Ἰαχβέ", δηλαδὴ ὁ Κύριος τῆς Δόξης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης» (Βλέπε, πρωτοπρ. Ἰωάν. Ρωμανίδου: "Δογματικὴ καὶ Συμβολικὴ Θεολογία τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας", Τόμος Α΄, ἐκδόσεις Π. Πουρναρᾶ, Θεσ/κη, 1999, σελ. 262).

Θερμῶς εὐχαριστοῦμε τὸν Ἀπόστολον (κοσμικόν του ὄνομα) γιὰ τὴν παραχώρηση τῶν κασσετῶν τῶν ὡς ἄνω παραδόσεων τοῦ π. Ἰωάννου, καθὼς καὶ ὅλους ὅσοι ἐδιάβασαν τὸ ἀπομαγνητοφωνημένο κείμενο καὶ ἔκαναν ὑποδείξεις ἤ διορθώσεις (ὅπως τὸν ἱερομόναχο Ἀλέξιο Trader, καὶ τὸν

πρωτοπρεσβύτερο Ἰωάννη Φωτόπουλο), ἤ ἐβοήθησαν μὲ τὴν προτροπή τους στὴν ὁλοκλήρωση τοῦ παρόντος πονήματος.

Ἰδιαιτέρως, θερμῶς εὐχαριστοῦμε τὸν αἰδεσιμολογιώτατο πρωτοπρεσβύτερο π. Γεώργιο Μεταλληνό, καθηγητὴ Πανεπιστημίου, γιὰ τὶς ὑποδείξεις καὶ τὴν ἐνθάρρυνσή του σχετικὰ μὲ τὴν ἔκδοση τῆς παρούσης ἐργασίας.

Ἡ εὐθύνη τῶν ἀναφερομένων στὴν παροῦσα ἐργασία βαρύνει ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον τὸν γράψαντα καὶ ὑπογράφοντα.

Ἡ παροῦσα ἐργασία ἐπανεκδίδεται πλήρης τό παρόν ἔτος 2019.

Παρετέθη ἀνωτέρω ὁ Πρόλογος τῆς παρούσης ἐκδόσεως, ἀντί ἄλλης εἰσαγωγῆς.

*

Τό κείμενο τοῦ βιβλίου αὐτοῦ μπορεῖ κάποιος νά το κατεβάση στόν ὑπολογιστή του ἤ στό κινητό του ἀπό τόν σύνδεσμο:

https://app.box.com/s/h459683916su2atgfk4vxiaah297kde6

*

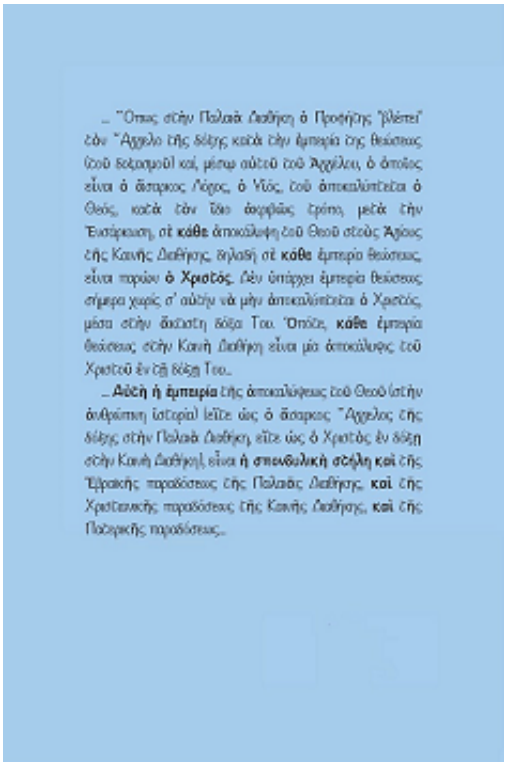

... Ὅπως στὴν Παλαιὰ Διαθήκη ὁ Προφήτης βλέπει τὸν Ἄγγελο τῆς δόξης κατὰ τὴν ἐμπορία τῆς θεώσεως (τοῦ ἐξαγγοῦ) καὶ, μέσῳ αὐτοῦ τοῦ Ἀγγέλου, ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ ἄσαρκος Λόγος, ὁ Υἱός, τοῦ ἀποκαλύπτεται ὁ Θεός, κατὰ τὸν ἴδιο ἀκριβῶς τρόπο, μετὰ τὴν Ἐνσάρκωση, σὲ **κάθε** ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στοὺς Ἁγίους τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἀγλαΐ σὲ **κάθε** ἐμπορία θεώσεως, εἶναι παρὼν **ὁ Χριστός**. Δὲν ὑπάρχει ἐμπορία θεώσεως σήμερα χωρὶς σ' αὐτὴν νὰ μὴ ἀποκαλύπτεται ὁ Χριστός, μέσα στὴν ἀκλαΐτη δόξα Του. Ὅπότε, **κάθε** ἐμπορία θεώσεως στὴν Καινὴ Διαθήκη εἶναι μία ἀποκάλυψις τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ δόξῃ Του...

... **Αὐτὴ ἡ ἐμπορία** τῆς ἀποκαλύψεως τοῦ Θεοῦ (στὴν ἀνθρώπινη ἱστορία) εἴτε ὡς ὁ ἄσαρκος Ἄγγελος τῆς δόξης στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, εἴτε ὡς ὁ Χριστὸς ἐν δόξῃ στὴν Καινὴ Διαθήκη), εἶναι **ἡ σπονδυλικὴ στήλη καὶ** τῆς Ἑβραϊκῆς παραδόσεως τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, **καὶ** τῆς Χριστιανικῆς παραδόσεως τῆς Καινῆς Διαθήκης, **καὶ** τῆς Πατερικῆς παραδόσεως...

Οἱ σελίδες τοῦ βιβλίου εἶναι 556, καί τό μέγεθός του 15Χ23 ἑκατοστά. Τό βιβλίο αὐτό εἶναι διαθέσιμο πρός παραγγελίαν, εἴτε μέ σκληρό ἐξώφυλλο, εἴτε μέ μαλακό ἐξώφυλλο, στήν ἠλεκτρονική διεύθυνσι:

https://www.lulu.com/search?adult_audience_rating=00&page=1&pageSize=10&q=F.+JOHN+ROMANIDIS

Ἡ τιμή τοῦ βιβλίου εἶναι 11 εὐρώ μέ μαλακό ἐξώφυλλο καί 20 εὐρώ μέ σκληρό.

Γιά ὁποιαδήποτε ἐπιπρόσθετη πληροφορία, παρακαλῶ γράψτε μήνυμα στήν διεύθυνσι: damaskinosktp@yahoo.com

Η ΑΛΛΗ ΟΨΙΣ*: "Θερμές ευχαριστίες στον π. Δαμασκηνό για την ευλογία που έδωσε να παρουσιάσουμε το πόνημά του"*